

Выдатны крытык і літаратуразнаўца В. Аскоцкі ў артыкуле «Логіка недаверу» адзначыў у свой час мастацкую значнасць, ідэйную вастрыню аповесці Васіля Быкава «У тумане». Даследчык пісаў: «Не проста сыры і густы асенні туман засцілае, паглынае іх [герояў аповесці] твары і фігуры. Ён — метафараўны знак, сімвалічны вобраз маральных дэфармацый, што раз'ядноўваюць людзей, адчужаюць іх узаемнымі непаразуменнем і недавер'ем, якія сталі першапрычынай трагедыі, пранікліва ўбачанай, чула разгаданай сярод многіх і розных драм вайны».

Узнаўленне задумы беларускага пісьменніка рэжысёрам С. Лазніцам на кінаэкране можна лічыць вельмі значнай культурнай з'явай.

Літаратура

1. Бугаёў, Д. Праўда і мужнасць таленту: выбранае / Д. Бугаёў. — Мінск.: Маст. літ., 1995.
2. Быкаў, В. Поўны збор твораў: у 14 т. / Васіль Быкаў. — Мінск: Саюз беларускіх пісьменнікаў; М.: Время, 2005. — Т. 2: Аповесці.
3. «Новый мир». — 1988. — № 2.
4. У тумане, фільм [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: http://be.wikipedia.org/wiki/%D0%A3_%D1%82%D1%3%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B5_%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC#.D0.92.D0.BE.D0.B4.D0.B3.D1.83.D0.BA.D1.96;

Ірына Часнок (Мінск)

РАМАН М. ГАРЭЦКАГА «ВІЛЕНСКІЯ КАМУНАРЫ» Ў АСЭНСАВАННІ ДАСЛЕДЧЫКАЎ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Раман М. Гарэцкага «Віленскія камунары» (1931–1932) мае цікавую гісторыю вывучэння. З часоў адкрыцця рамана (1960-я гг.; упершыню надрукаваны ў 1963 г.) погляды даследчыкаў на твор істотна змяніліся. Асабліва важнай з'яўляецца праблема апаведача (наратара) у тэксце і ў сувязі з гэтым разгляд ідэалагічнага пункту гледжання ў «Віленскіх камунарах». Прасочым, якія змены адбыліся ў інтэрпрэтацыі рамана, і зробім кароткі бібліяграфічны агляд прац, у якіх закранаецца пытанне «пасрэдніка» ў творы.

Вядома, раман «Віленскія камунары» М. Гарэцкага доўгі час разглядаўся крытыкамі і літаратуразнаўцамі (некаторымі і зараз працягвае разглядацца) як твор пра змаганне і веліч рэвалюцыянераў.

М. Лужанін разглядаў твор як сур'ёзнае адлюстраванне рэвалюцыйных падзей, хоць адзначаў, што «мы, у першую чаргу літаратары, літаратуразнаўцы і мовазнаўцы, як след яшчэ не прачыталі Гарэцкага. А пара б. Пара перадаць яго творы чытачу са справядлівай ацэнкай іх, фактаў літаратуры, цвяроза суаднесены да часу стварэння і часу прачытвання» [14, с. 9–80].

У прадмове да выдання 1965 г. Ю. Пшыркоў трактаваў раман як твор, у якім усаўляецца рэвалюцыя [18].

Д. Бугаёў у манаграфіі «Максім Гарэцкі» (1968, 2003) называе «Віленскія камунары» найбольш значным творам М. Гарэцкага [5, с. 160] і таксама разглядае яго як сур'ёзны паказ рэвалюцыйнай барацьбы [5]. Даследчык у кнізе, якая пісалася ў часы рэабілітацыі М. Гарэцкага і далучэння яго творчасці

да здабыткаў беларускай савецкай літаратуры, лічыць бессэнсоўнымі пошукі выяўлення прыхаванай антысавецкай пазіцыі, рознаскіраваных поглядаў на аб'ект адлюстравання ў рамане. Д. Бугаёў піша: «*Шмат гаворыць пра адносіны да камуністаў ягоны* (М. Гарэцкага. — I. Ч.) *раман “Віленскія камунары”*» [4, с. 263] (маюцца на ўвазе станоўчыя адносіны. — I. Ч.).

А. Адамовіч у сваёй знакамітай, прысвечанай разгляду творчасці М. Гарэцкага кнізе «*Браму скарбаў тваіх адчыняю...*» напісаў: «*Мышкі робяць гісторыю, але трохі, як бачыце, анекдатычна*» [1, с. 152]. Ён жа трапна заўважыў, што «*праз стыль, праз горка-іранічную “нісарэвіцкую” інтанацыю “Віленскіх камунараў” бачыцца, прачытваецца і яшчэ нешта*» [1, с. 154]. Аднак, паводле А. Адамовіча, «*раман — толькі рэквіем тым рэальна жывым і так вольна загінулым членам Рэўваенсавета...*» [1, с. 156].

У апошнія дзесяцігоддзі XX ст. пачалі з'яўляцца новыя інтэрпрэтацыі тэксту М. Гарэцкага.

Адным з першых розных складнікі ў стылі рамана вылучыў М. Стральцоў у эсе «*Чалавек з Малой Багацькаўкі*» (1975) [20]. М. Стральцоў адзначыў прыкметы авантурнай і сентыментальнай стылістыкі ў «Віленскіх камунарах» (а гэта, па сутнасці, азначае адрозныя ракурсы ў асвятленні падзей, адрозныя пункты гледжання апаведача на падзеі), але яшчэ не вёў гаворкі пра адрозныя ўнутрытэкставыя апаведныя інстанцыі.

Упершыню пра наяўнасць «*віртуознага пасрэдніка*» ў рамане (г. зн. пра большую, чым у традыцыйнай беларускай прозе прысутнасць аўтарскай свядомасці ў тэксце) напісала Л. Корань (Сінькова): «*Паміж аўтабіяграфіяй героя і хронікай гістарычных падзей у тэксце “Віленскіх камунараў” ёсць віртуозны пасрэднік, дзіўна-відущы інтэлектуал Максім Гарэцкі. Гэта ён выбірае апавядальніцкі тон і той пункт гледжання, з якога афіцыйная савецкая ідэалогія можа мець толькі сваё натуральнае сціплае месца ў прыватным жыцці шэраговага Мышкі*» [12, с. 47]. У артыкуле «*Смехавое як пазнака нацыянальнага ў творах Максіма Гарэцкага*» Л. Сінькова адлюстравала іранічныя моманты ў «Віленскіх камунарах» [19].

У часопісе «Тэрмапілы» за 2001 г. сустракаем наступнае меркаванне У. Лебедзева: «*“Віленскія камунары” — гэта праўдзівы апавед і пра тых, хто спрабаваў навізаць ідэі, якія супярэчаць жыццю, і пра тых, хто нейкім чынам паверыў у гэтыя ідэі*» [13, с. 225].

І. Чыгрын заўважыў, што Максім Гарэцкі, «*не звязаючы ні на што, развенчаў слепату носьбітаў камуністычных задум у нашым краі*» [23, с. 141]. Даследчык не пабаяўся кінуць выклік традыцыйнаму разгляду рамана: «*Зрэшты і ў Ю. Пішкова можна прачытаць, што “Віленскія камунары” — выдатны паэтычны дакумент пра рэвалюцыйную барацьбу пралетарыяту Беларусі і Літвы”. Гэта была агульнапрызнаная, хадавая думка пра ідэйную накіраванасць “Віленскіх камунараў”. Таму нам давядзецца спрачацца не з пазіцыяй асобнага даследчыка, а з поглядам беларускага літаратуразнаўства на гэты твор М. Гарэцкага ў цэлым*» [23, с. 129].

У манаграфіі Д. Бугаёва адзначана: «*У адным з нядаўніх выступленняў давялося пачуць, нібыта пісьменнік (і якраз у “Віленскіх камунарах”) паказаў*

заганнась камуністаў, надоўга анярэдзіўшы ў іх крытыцы самога А. Салжаніцына. Але гэта ўжо з галіны новых міфаў, у якіх М. Гарэцкі менш за ўсё мае патрэбу» [5, с. 216–217]. Як бачым, даследчык не змяніў свайго меркавання на конт інтэрпрэтацыі рамана.

А вось М. Мушыньскі ў «Гісторыі беларускай літаратуры XX стагоддзя», а таксама ў сваёй самай новай, выніковай працы пра М. Гарэцкага і яго творчасць перагледзеў свае погляды на твор і адзначыў, што «адносіны пісьменніка да вопыту віленскіх камунараў, якія са зброяй у руках выступілі на абарону савецкай улады, у сапраўднасці не такія апалагетычныя, як вынікае з ранейшых даследчых прац» [15, с. 413; 16, с. 415]; «выбар галоўнага героя і формы апавяду — ад яго імя — прадыхтаваны імкненнем аўтара замаскіраваць ад пільнага цэнзарскага вока свой уласны пункт гледжання, у тым ліку і ўласнае разуменне рэвалюцыі, схавацца за героя-апавядальніка» [16, с. 423]. Разам з тым, раней даследчык пісаў: «У рамана з выключнай, амаль дакументальнай дакладнасцю намаляваны працэс высявання класавай, рэвалюцыйнай свядомасці працоўных мас, праўдзіва паказаны цяжкасці, з якімі сутыкаліся кіраўнікі Віленскага Савета рабочых дэпутатаў, па-мастацку перададзена напружанасць барацьбы за ўплыў камуністычнай партыі сярод працоўных горада і сялян навакольных вёсак» [17, с. 156].

Праблема «другога» стаяла ў цэнтры ўвагі М. Тычыны ў артыкуле «Максім Гарэцкі і праблема “другога” ў яго творах» [21]. Нягледзячы на тое, што раман «Віленскія камунары» ў дадзенай працы асобна не разглядаўся, і назва яго не згадвалася, аўтар артыкула зрабіў важныя заўвагі пра наяўнасць «другога» ў тэкстах М. Гарэцкага і пра творчасць пісьменніка ўвогуле, якія можна суаднесці і са згадыным раманам: «Паняцце “позірк збоку”, як і паняцце “свайго” і “чужога”, “другога”, станавілася прыкметай самой паэтыкі, уплывала на сюжэтабудову і выяўлялася ў мастацкай структуры тэксту», «Сляды “іншага” ў мастацкім тэксце частыя ў творчасці Максіма Гарэцкага» [21, с. 5]. І, што істотна, М. Тычына падкрэслівае: «Варта асобна адзначыць у прозе беларускага пісьменніка (М. Гарэцкага. — І. Ч.) такую прыкметную, а ў многіх выпадках і вызначальную асаблівасць, як іранічнае стаўленне да аб’екта паказу. У Гарэцкага яно звычайна лірычнае, філасафічна-адцягнутае, біблейска-ўзвышанае. Так празаік успрыняў гегелеўска-марксаўскае паняцце “іронія гісторыі”: першы раз яна паўстае як трагедыя, а потым — як камедыя. Ён перажыў і трагедыю пагібелі сваіх ідэалаў, і камедыю людскога здрадніцтва, падступства, вераломнасці, прыстасаванства» [21, с. 9]. Мы прывялі такую доўгую цытату, бо, на нашу думку, гэтыя словы неабходна ўлічваць пры аналізе рамана «Віленскія камунары».

У больш раннім артыкуле М. Тычына звяртаўся менавіта да «Віленскіх камунараў» і адзначыў наяўнасць іроніі ў творы: «Ну як было не іранізаваць таму Мацею Мышку над уласным лёсам, які ламаў і круціў яго, як хацеў» [22, с. 22].

Праблему суадносінаў аўтара — апавядальніка — героя ў творах М. Гарэцкага закранула і Т. Дасяева ў кнізе «Максім Гарэцкі і Янка Брыль: тыпалогія малых жанраў» [11]. Аднак даследчыца засяроджвае ўвагу толькі на

выяўленні асобы аўтара (Т. Дасаева не адасабляе паняцці аўтара і пісьменніка) непасрэдна ў малых жанрах. Пра аповедныя інстанцыі ў «Віленскіх камунарах» яна не піша.

У прадмове да кнігі «Выбраныя творы. Максім Гарэцкі» Т. Голуб тлумачыць сваю інтэрпрэтацыю ідэалагічнага пункту гледжання ў творы праз сувязь з біяграфіяй М. Гарэцкага: *«Праца над раманам “Віленскія камунары” ішла найбольш інтэнсіўна і мэтанакіравана, бо яна яшчэ цепліла надзею пісьменніка на змену абставін і адначасова была пэўным кампрамісам з боку аўтара. Асвятляючы тэму рэвалюцыі, ствараючы вобразы камуністаў як мужных і адважных барацьбітоў, змагароў за светлую будучыню, М. Гарэцкі імкнуўся не толькі цвёрдзіць сябе як пісьменнік, але і паказаць сваю прыхільнасць да рэвалюцыйных ідэй, чым спадзяваўся выклікаць давер да сябе ў адказных асоб, якія маглі б змяніць яго трагічны лёс»* [6, с. 12].

А, напрыклад, І. Чыгрын звязвае біяграфію пісьменніка з напісаннем рамана іншым чынам: *«Як не можа паказацца дзіўным, але працу прысвешчыў арышт 1930 г. Захацелася пераправярыць свой погляд на характар рэвалюцыі ў Беларусі. Задача была ў нейкай меры публіцыстычнай. Аднак не без выкліку. Не без тайнай надзеі (да канца дзён не пакідала вера ў чалавечае ў чалавеку), што адкрытай праўдай паўплывае на суддзяў, якія адправілі яго ў адміністрацыйную ссылку на пяць гадоў, а потым, калі тэрмін скончыўся, нанова арыштавалі і ўрэшце расстралялі. Самога расстралялі, але не праўду, якую ён так умела агаліў у творы»* [23, с. 135].

Цікавую пазіцыю знаходзім у кнізе «Беларуская літаратура і свет: ад эпохі раматызму да нашых дзён» (Л. Баршчэўскі, П. Васючэнка, М. Тычына, 2006). З аднаго боку, пра раман М. Гарэцкага напісана, што ён *«стаў спробай празаіка дадаць належнае подзвігу змагароў за свабоду, якія ахвяравалі сваім жыццём дзеля перамогі»* [2, с. 214]. З другога боку, адзначаецца, што ў «Віленскіх камунарах» ёсць шматгалоссе ідэйных спрэчак, а таксама *«толькі ў адным выпадку іронія героя саступае месца гераічнай пафаснасці»* [2, с. 215]. Такім чынам, аўтары кнігі займаюць своеасаблівае прамежкавае становішча паміж супрацьлеглымі пунктамі гледжання.

Пра наяўнасць у рамане розных (і менавіта дзвюх) свядомасцей падрабязна напісала В. Губская. Даследчыца вылучыла ў тэксце М. Гарэцкага свядомасць аўтара і свядомасць персанажа-апавядальніка — трыксцера Мацея Мышкі [7; 8; 10]. В. Губская прааналізавала раман, у асноўным паслядоўна прытрымліваючыся тэорыі М. Бахціна: адзначыла поліфанію [9; 10], акцэнтавала ўвагу на тым, што *«вобраз Мышкі — гэта і ёсць тая “істотная, нявыдуманая” маска»* [9].

А. Белая ў артыкуле «Мастацкія носыбіты ідэнтычнасці ў рамане М. Гарэцкага “Віленскія камунары”» сцвярджае, што раман *«у цэлым мае багаты метафарычны рад, разлічаны на дамысліванне, асацыятыўнае ўспрыманне»* [3, с. 59]. Даследчыца разглядае выбітае вока Міхася Мышкі і зламаныя руку Мацея як сімваліка-метафарычныя дэталі, што азначаюць светапогляд і тактыку бальшавікоў. І гэта, па словах А. Белай, *«дазваляе глыбей спасцігнуць гуманістычную пазіцыю пісьменніка, якую ён мусіў прыхоўваць»* [3, с. 60].

Як бачым, пытанне з ідэалагічным пунктам гледжання ў рамане, з выяўленнем аўтарскай ацэнкі ў творы і на сённяшні дзень застаецца спрэчным і патрабуе далейшага вывучэння.

Літаратура

1. Адамовіч, А. Брамму скарбаў сваіх адчыняю... / А. Адамовіч. — Мінск: Выд-ва БДУ, 1980. — 224 с.
2. Баршчэўскі, Л. Беларуская літаратура і свет: ад эпохі рамантызму да нашых дзён: папулярныя нарысы / Л. Баршчэўскі, П. Васючэнка, М. Тычына. — Мінск: Радзіла-плюс, 2006. — 596 с.
3. Белая, А. Мастацкія носьбіты ідэнтычнасці ў рамане М. Гарэцкага «Віленскія камунары» / А. Белая // Міжнародныя Шамякінскія чытанні «Пісьменнік — Асоба — Час» / рэдкал.: А. У. Сузько (адказны рэдактар) [і інш.] — Мазыр: МДПУ, 2011. — С. 57–62.
4. Бугаёў, Дз. Аплохана жыццём / Дз. Бугаёў // Праўда і мужнасць таленту — Мінск: Маст. літ., 1995. — С. 241–276.
5. Бугаёў Дз. Максім Гарэцкі / Дз. Бугаёў. — 2-е выд., выпр., дап. — Мінск: Бел. навука, 2003. — 239 с.
6. Голуб, Т. Скарбы жыцця / Т. Голуб // Выбраныя творы. Максім Гарэцкі — Мінск: Кнігазбор, 2009. — С. 5–22.
7. Губская, В. М. Вобраз Мацея Мышкі ў рамане М. Гарэцкага «Віленскія камунары» (1931–1932): ад рэвалюцыянера да трыксцера / В. М. Губская // Беларускае літаратуразнаўства: навука-метада. зб. / гал. рэд. Л. Д. Сінькова. — Вып. 9. — Мінск: БДУ, 2011. — С. 24–30.
8. Губская, В. М. Дзве свядомасці і адна рэвалюцыя: на матэрыяле рамана М. Гарэцкага «Віленскія камунары» (1931–1932) / В. М. Губская // Беларускае літаратуразнаўства: навука-метадычны зборнік / гал. рэд. Л. Д. Сінькова. — Вып. 10. — Мінск: БДУ, 2012. — С. 27–33.
9. Губская, В. М. Поліфанічная прырода рамана М. Гарэцкага «Віленскія камунары» (1931–1932) / В. М. Губская // Ученые записки УО «ВГУ им. П. М. Машерова»: сб. науч. тр. — Витебск, 2011. — Т. 12. — С. 166–173.
10. Губская, В. М. Раман М. Гарэцкага «Віленскія камунары» ў кантэксце беларускай прозы 1920–1930-х гадоў: жанравае наватарства: аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук: 10.01.01 / В. М. Губская; БДУ. — Мінск, 2012. — 24 с.
11. Дасаева, Т. М. Максім Гарэцкі і Янка Брыль: тыпалогія малых жанраў / Т. М. Дасаева. — Мінск: БДУ, 2004. — 115 с.
12. Корань (Сінькова), Л. Максім Гарэцкі / Л. Корань // Цукровы пеўнік: літ.-крытыч. арт. — Мінск: Маст. літ. — 1996. — С. 22–65.
13. Лебедзеў, У. Узіраюся ў вечнасць (шлях М. Гарэцкага да «Скарбаў жыцця») / У. Лебедзеў // Тэрмапілы. — №4–5. — Беласток. — 2001. — С. 224–232.
14. Лужанін, М. Лёс пісьменніка і твора / М. Лужанін // З ранку да вечара. — Мінск: Маст. літ., 1983. — С. 78–103.
15. Мушынскі, М. Максім Гарэцкі / М. Мушынскі // Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя: у 4 т. // Нац. акад. навук Беларусі. Ін-т літ. Імя Я. Купалы. — 2-е выд. — Мінск: Беларуская навука, 2001. — Том 1: 1901–1920. — С. 381–426.
16. Мушынскі, М. Падзвіжнік з малой Багацькаўкі: жыццёвы і творчы шлях Максіма Гарэцкага / М. Мушынскі; навук. рэд. А. М. Макарэвіч; Нац. Акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. Імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. — 2-е выд., выпр. і дап. — Мінск: Беларус. навука, 2013. — 543 с.
17. Мушынскі, М. Талент шматграннасці самабытны / Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы // Склад. А. С. Ліс, І. У. Саламевіч; Бібліягр. Паказ. і камент. І. У. Саламевіча. — Мінск: Маст. літ., 1984. — С. 150–159.
18. Пшыркоў, Ю. Максім Гарэцкі і яго раман «Віленскія камунары» / Ю. Пшыркоў // Гарэцкі Максім. Віленскія камунары: Раман-хроніка. — Мінск: Беларусь, 1965. — С. 5–14.
19. Сінькова, Л. Д. Смехавое як пазнака нацыянальнага ў творах Максіма Гарэцкага / Л. Д. Сінькова // Беларускае літаратуразнаўства: навука-метада. зб. // гал. рэд. Л. Д. Сінькова. — Вып. 6. — Мінск: БДУ, 2008. — С. 47–51.

20. Стральцоў, М. Л. Чалавек з Малой Багацькаўкі // Ад маладзіка да поўні: апавяданні, аповесці, эсэ // М. Стральцоў; уклад. В. Стральцовай. — Мінск: Маст. літ., 2005. — С. 323–336.
21. Тычына, М. Максім Гарэцкі і праблема «другога» ў яго творах / М. Тычына // Роднае слова. — 2003. — № 2. — С. 5–9.
22. Тычына, М. На выспе Патмас: Творчасць Максіма Гарэцкага / М. Тычына // Роднае слова. — 1993. — № 2. — С. 15–22.
23. Чыгрын, І. П. Паміж былым і будучым: Проза М. Гарэцкага / І. П. Чыгрын. — 2-е выд., выпр. — Мінск: Бел. навука, 2003. — 166 с.

Мікалай Хмяльніцкі (Мінск)

РЭЦЭПЦЫЯ АСОБЫ І ТВОРЧАСЦІ С. ПЯСЕЦКАГА Ў БЕЛАРУСІ: ПРАЗ МЕЖЫ І ІДЭАЛАГІЧНЫЯ КАРДОНЫ

Вядома, што рэцэпцыя — адна з форм культурна-літаратурнага ўзаемадзеяння, якая выяўляе характэрныя асаблівасці функцыянавання пэўнай літаратуры, ўключанасці таго ці іншага аўтара, а таксама твора ў кантэкст сусветнай (у нашым выпадку — беларускай). У такім аспекце даследавання пэўную цікавасць уяўляе асоба і творчасць польскага пісьменніка беларускага паходжання Сяргея Пясецкага (1901–1964), сапраўднае знаёмства з якім у нас распачалося не так даўно і чакае, безумоўна, цікавых перспектыв, бо сучасная літаратуразнаўчая навука павінна даць адказы на некаторыя вузлавыя пытанні, звязаныя з жыццём і дзейнасцю С. Пясецкага, што дазволіць па-новаму паглядаць на вядомыя сацыякультурныя і літаратурныя працэсы 20–30-х гг. XX ст., на творчую дзейнасць многіх пісьменнікаў згаданага перыяду.

Творчасць Сяргея Пясецкага, нягледзячы на яго шырокую прызнанасць у Польшчы, і шырэй, у заходнееўрапейскай прасторы, на жаль, стала вядома ў нашай краіне зусім нядаўна. Яго называюць «беларускім Джэймсам Бондам», «карсарам памежжа», «няўлоўным кантрабандыстам» і г. д., што спрыяе стварэнню легенды вакол імя гэтага чалавека. Напрыклад, не так даўно ў яго гонар быў наладжаны так званы «Кантрабандыцкі канцэрт», а экскурсавод Павел Махінаў, натхнёны жыццём і творами С. Пясецкага, наладзіў займальны экскурсійны маршрут «Мінск кантрабандыцкі», у якім прапанаваў рэканструкцыю інтэр'ера Мінска пач. 20-х гг. XX ст. па вядомых творах «мінскай трылогіі» С. Пясецкага. Таксама можна прыгадаць, што быў створаны дакументальны фільм «Каханак Вялікай Мядзведзіцы», які здымаўся ў Ракаве і прысвечаны беларуска-польскаму пісьменніку (прэм'ера адбылася на канале АНТ). Па другі ж бок мяжы, у Беластоцкім драматычным тэатры, здзейснена пастаноўка «Запіскі афіцэра Чырвонай Арміі».

Як бачым, пазнавальны рух у дачыненні да асобы і творчасці С. Пясецкага ў апошнія дзесяцігоддзе значна актывізаваўся. Слушна на гэты конт у адным са сваіх інтэрв'ю ў 2010 г. адзначыла пісьменніца і журналіст Л. Рублеўская: «Сяргей Пясецкі, толькі пачынаем адкрываць яго, што для нас чарговы “срамешча”, мы заўсёды вельмі шчодро дзелімся сваімі талентамі».

Прычына такога становішча можа быць патлумачана некалькімі прычынамі. Як вядома, на працягу многіх дзесяцігоддзяў існавала фільтрацыя ў аз-